

Social eksklusion

- rum til eksistens?

Anja Blaksmark

2.november 2007

Bachelorprojekt

Københavns Socialpædagogiske Seminarium

Vejleder: Thomas Klostergaard Andersen

1. INTRO	3
INDLEDNING	3
PROBLEMFOMULERING	5
METODE OG EMPIRI	5
Metode i råskitse.....	5
Metodisk gennemgang af Gaderummet.....	5
Metodisk gennemgang af analysen.....	7
Refleksion og begrundelse for teori og emnevalg.....	9
Empirisk materiale og begrundelse herfor.....	11
2. TEORIFORSTÅELSE	14
GLOBALISERING OG MOBILITET	15
SOCIAL KONTROL.....	15
SOCIAL EKSKLUSION.....	16
HONNETHS ANERKENDELSESBEGREB	17
2. GADERUMMET	18
FYSISKE RAMMER OG FUNKTIONER.....	19
En rundtur	19
3 hovedfunktioner.....	20
Brugerstyrelse.....	20
Ledelse.....	21
Økonomisk situation.....	21
DE UNGE.....	22
DEN POLITISKE SANKTION AF GADERUMMET	23
4. ANALYSEAFSNIT	24
SAMFUNDET I DAG • GADERUMMETS UNGE OG SYSTEMET • DEN	
PÆDAGOGISKE PROFESSION	24
DET EKSKLUDERENDE SAMFUND. ANALYSEDEL 1	25
Globalisering og mobilitet	25
Rum og fællesskab	25
Anerkendelse og det retslige perspektiv	27
GADERUMMETS UNGE. ANALYSEDEL 2.....	29
Sanktioner som social kontrol	29
Plads til skævhed?	30
At blive set lige nu.....	31
Anerkendelse i den nære relation	32
DET PÆDAGOGISKE PROFESSIONSMÅL. ANALYSEDEL 3.....	33
Et etisk fundament.....	33
Definitionen af udviklingsorienteret målsætning	34
Et godt liv?	35
5. KONKLUSION	37
6. LITTERATUR	39
VÆRKER.....	39
ARTIKLER	39
WEB: NYHEDSMEDIER, FORUMS, RAPPORTER M.M.....	40

1. INTRO

”*Samhørighed er ikke en følge af, men en forudsætning for muligheden for en hvilken som helst form for socialitet.*”¹

INDLEDNING

Dette er et socialpædagogisk projekt, men allermest en pædagogisk faglig udfordring. Som kommende pædagog ser jeg mig selv som evigt selvreflekterende over min praksis, og i forhold til hvordan jeg skal møde mennesket foran mig. Jeg anskuer at mit job er at støtte dem der ikke selv kan stå eller gå lige nu. I ethvert af disse møder med et andet menneske må der ligge et privat og professionelt fundament – hvor mærker jeg den andens grænse? Jeg må vide det, eller jeg må i hvert fald *bestræbe* mig kraftigt på at finde den grænse, således at jeg kan bevare det andet menneskes integritet og fornemmelse for eget (gode) liv. Kun sådan vil mennesket foran mig opleve en mening med tilværelsen, og det er min hypotese at oplevelsen af mening er altafgørende for et menneskes lyst til at træde videre ind i livet – og at følelsen af *mening* i livet i stor grad er medskaber til et godt liv.

I Gaderummet – et socialpsykologisk fristed som lægger det empiriske fundament i projektet – er der ingen pædagoger. Hvorfor er der ikke nogen pædagoger i Gaderummet? I et interview i Brunch² nævner den daglige leder af Gaderummet, Kalle Birck-Madsen³ (herafter også som Kalle), den pædagogiske pegefinger. Inden jeg åbner helt for opgaven, så kan jeg lige nå at undre mig over hvad det mon er han mener med den pegefinger? - men qua min habitus⁴ har jeg en lille anelse om hvad han hentyder til; da en ung fyr i Gaderummet fandt ud af at jeg var pædagogstuderende, så lavede han korsets tegn (med sine pegefingre) og sagde *vig fra mig*⁵. Dette kunne være en provokerende handling for en kommende pædagog – men jeg aner hvad han hentyder til; han har været i berøring med alt for mange fagpersoner og institutioner der måske ville ham det bedste, men som aldrig så *ham*. Fordi jeg har denne rem af huden har jeg et implicit kendskab til denne problematik, og til de undersøgelser der viser at institutionsbørn mister meningen med livet fordi de

¹ Scheler, Max, Tysk filosof (f.1874 – d.1928) (Michael Hviis Jacobsen (2006))

² Interview med Kalle Birck-Madsen (TV2-Lorry)

³ Birck-Madsen, Kalle, cand.psych., daglig leder og primus motor for Gaderummet siden 1996 (f.1953)

⁴ Varig prægning af sociale strukturer – har selv fortid som institutionsbarn/ung

⁵ Interview, Bilag 1

kastes rundt fra det ene sted til det andet⁶. Mange af de unge i Gaderummet er også børn, og unge, der enten nyligt eller tidligere har været kastebolde i systemet. Min opgave er at reflektere over hvordan jeg som fagperson kan finde andre veje i mødet med fx unge der er marginaliserede.

Det kan ikke være sandt at et menneske, der lever på gaden, skal sanktioneres således at han mister sit, i forvejen minimale, eksistensgrundlag, fordi hans situation er at han lige nu har andre behov? Kan vi gå ud fra at alle kan og skal resocialiseres, og at det giver alle den bedste livskvalitet, mening med livet, at arbejde frem mod at blive deltagende i samfundet på lige fod med ham der bor inde ved siden af? Er det dette jeg som pædagog i globaliseringsens navn vil forfølge? Er dette mit mål – *er der et mål?*

Jeg har en stærk fornemmelse af at jeg som pædagog bevæger mig på en knivsæg hvor jeg balancerer mellem at opretholde systemet og statens tilpasningskrav, og det at kunne give hvad den anden *selv* vurderer af behov.

Jeg har allerede været nok i marken til at vide at dette ikke blot er et retorisk dilemma.

Jeg må se omkring mig. Hvad er det samfundet og systemet tilbyder de unge i dag?

Der er store konsekvenser forbundet med den globale overklassekultur⁷ fordi dens fremadstormende produktion skaber en dyb eksklusion for dem der ikke kan følge med. Den efterlader ikke kun det udgrænsede menneske i et rum hvorfra han ikke kan udbryde, men også i et rum der slet ikke anerkendes som et rum i rummet overhovedet, som et menneske der ikke bliver set eller mødt som den han eller hun er.

Jeg vil i projektet tage afsæt på makroniveau; sætte fokus på samfundets hastige (globale) udvikling, og derefter på mikroniveau eksemplificere hvilke konsekvenser dette kan have for de unge der bruger Gaderummet. Videre går jeg ind i professionsplanet hvori jeg vil belyse nogen af de dilemmaer jeg ser som aktuelle for mig, som kommende pædagog, at reflektere over, i mødet med de unge.

Problemformuleringen lyder som følger:

⁶ Ex. Socialministeriets seneste rapport om anbragte børn samt projektet 'TABUKA'

⁷ Bauman, Zygmunt (1998) s. 9

PROBLEMFORMULERING

Hvilken rolle spiller Gaderummet i forhold til de unge der bruger stedet, og hvilke samfundsmæssige og pædagogiske dilemmaer opstår når jeg som socialarbejder møder de unge?

Med denne nærmest brainstormagtige indledning vil jeg med følgende metodeafsnit skære opgavens fokus ud i mindre bidder:

METODE OG EMPIRI

Herunder ses en oversigt over opgavens 5 hoveddele. Dette ment som en læsevenlighed da jeg derudover har valgt at afgrænse mig - og dermed i denne metodegennemgang nøjes med at gennemgå del 3 om Gaderummet, og del 4 som er analyseafsnittet - samt at gøre plads til en omfattende gennemgang og redegørelse for det empiriske og teoretiske indhold. Se i øvrigt parentes i del 2 for forståelse.

Metode i råskitse

1. En intro der via indledning og metode sætter dagsordenen for denne opgave.
2. Et rent teoretisk afsnit hvori begreber og teorier der indgår i opgaven belyses således at der ikke i analysen skal redegøres for grundsten (disse begreber fremlægges implicit i del 3 i metoden hvorfor jeg undlader at gennemgå del 2).
3. Et afsnit om Gaderummet som dels vil være faktuel, dels bevidstgøre både problematik og begrebsfokus.⁸
4. Analyseafsnit hvor empiri og teori flettes og belyses på flere niveauer (tredelt - se gennemgang senere i dette afsnit).
5. En outro hvori der kortfattet konkluderes på den sammenfattede opgave.

Hermed følger gennemgang og redegørelse for valg af teoretisk materiale i henholdsvis afsnittet om Gaderummet, samt analyseafsnittet:

Metodisk gennemgang af Gaderummet

I delafsnittet om Gaderummet vil jeg fremhæve de unge; hvem er de, hvor kommer de fra og vil de nogen steder hen?

⁸Jeg har i afsnittet om Gaderummet fundet det logisk at fremdrage visse af de gennemgående begreber for opgaven – hvilket læseren måske svært ville opdage hvis disse ikke på forhånd var introducerede Derfor har jeg valgt at gennemgå mit teoretiske fokus *før* afsnittet om Gaderummet.

Jeg vil fremlægge Gaderummets fysiske rammer og funktioner via faktuelle oplysninger, hentet fra Gaderummets egen hjemmeside, samt en 'guidet rundtur', der tager udgangspunkt i mit eget første møde med stedet. Jeg fremlægger de 3 grundlæggende hovedfunktioner; bosted, værested og rådgivning, og kommer derefter ind på stedets brugerstyring samt ledelsesperspektiv. For at tydeliggøre disse benytter jeg mig af både mit eget interview med Kalle Birck-Madsen, samt et interview fra TV2 Lorry.

Disse interviews, samt Gaderummets eget projekt (Indre Lænke⁹), ligger til grund for en overordnet fremstilling af hvilke unge, og med hvilken baggrund, der søger til Gaderummet. Herefter berører jeg den politiske situation der pt. er på spil omkring Gaderummet – stedet har fået frataget støtten fra kommunen og er røget ud i en situation hvor Kalle Birck-Madsen reelt går uden løn, og samtidig er den eneste 'medarbejder' der er tilbage. Da situationen er så gennemgribende og højaktuel vælger jeg at den skal have et vist, dog mindre, omfang i projektet.

Således en gennemgang af Gaderummet, som er en grundsubstans i projektet, og dermed også i analysedelen hvilken jeg herunder introducerer til:

Som tidligere skitseret har jeg valgt at binde projektet ind i 5 hovedsnore; intro, teoriforståelse, Gaderummet, analysedel, samt en outro. Jeg har gjort dette fordi jeg ønskede en meget afgrænset analysedel hvor jeg samtidig kunne være forholdsvis flydende. Dette kunne jeg kun opnå ved allerførst at fremlægge mine kerneelementer. Jeg kunne havde valgt anderledes, nemlig fx at være mere analyserende i den afgrænsede teorifremlæggelse, men det ville for mig komme til at virke for rodet. Jeg har nok arbejdet lidt ud fra tanken om at frirum fordrer en ramme at være fri i; at jeg har snittet alle mine figurer, men nu blot mangler at sætte dem i rækkefølge således at de udgiver en given logik for både mig selv og læseren.

Her følger den metodologiske gennemgang af analysen som er delt op i et makro-, mikro- og professionsniveau:

⁹ <http://gaderummet.dk/a/%20Dokumenter/2006-09-26/%20Master%20Sygekasserne%20minus%20bilag.pdf>

Metodisk gennemgang af analysen

Analysedelen er som nævnt inddelt i 3 underafsnit og hver del fremhæves her understreget og sat med fed, ligesom de teoretiske begreber er understreget undervejs inde i teksten:

I første del fremhæver og belyser jeg de samfundsmæssige problematikker, der på makroplan, ligger til grund for ekskluderingen af visse samfundsgrupper (i opgaven de marginaliserede/udstødte unge i Gaderummet). Til dette vil jeg tage afsæt i den polsk-britiske sociolog, Zygmunt Bauman¹⁰ (herefter Bauman). Bauman er kendt for sit kritiske syn på det globaliserede samfund, samt en skarp og anerkendt fortæller for de svage i samfundet. Da jeg stødte ind i Baumans forfatterskab blev det således åbenlyst at benytte hans kritiske bud på hvad tendenserne i samfundet i dag fører med sig; nemlig en tydelig udstødning for det menneske der ikke synes i stand til at deltage i elitens nye bevægelsesfrihed¹¹. Jeg supplerer med at inddrage den retslige sfære - som den tyske filosof, Axel Honneth¹² (herefter Honneth), fremhæver som *en del af tre sfærer* i hans anerkendelsesbegreb¹³ (også beskrevet i teoriafsnittet) fordi det supplerer tanken om ekskludering i forhold til Baumans teori om det lokaliserede menneskes tilbageståen i globaliseringens lys. I dette fremhæver jeg et interview af Honneth, fra DR's Deadline 2. sektion,¹⁴ hvori Honneth fx redegør for majoritetens revidering af de normative principper. Her trækker jeg tråde til samfundets definition af fx måden at opretholde en socialpolitik på- noget der står i kontrast til Gaderummets styreform og ideologi.

I anden del vil jeg se på hvilke konsekvenser ekskluderingen på mikroplan har for den enkelte unge i Gaderummet, og for at besvare første del i min problemformulering, ”*I hvilken forstand kan Gaderummet spille en rolle i forhold til et menneske der er socialt udgrænset...?*” vil jeg fremskrive hvorledes Gaderummet vælger at møde de unge.

Jeg belyser, via Bent Madsen¹⁵, hvad det er for en kontrol de unge har mødt i systemet før de fandt vej til Gaderummet, og fremhæver fra mit interview med Kalle Birck-Madsen hvilke metoder *han* mener er vigtigst i dette møde med udstødte unge.

Bent Madsen fremhæver Stanley Cohen¹⁶ og hans bud på den sociale kontrols trefasede udvikling. Her går jeg dog direkte til sidste fase, destruktureringsfasen, hvor den sociale

¹⁰ Bauman, Zygmunt, sociolog (f.1925)

¹¹ Bauman, Zygmunt (1998) s. 9

¹² Honneth, Axel, Tysk filosof (f.1949)

¹³ Honneth, Axel (1990-2001) s.14

¹⁴ <http://www.dr.dk/DR2/2sektion/2006/03/02120628.htm>

¹⁵ Madsen, Bent, Cand.pæd. (f.1947)

kontrol udmønter sig i form af sanktioner og 'look a like' –arbejdsformer, som modstykke til tidligere tiders sammenstuvning på storinstitutioner. Denne fase betegner en meget usynlig form for social kontrol som er relevant at se på som et bud på hvorfor de unge til sidst giver op overfor at møde systemet og dets socialarbejdere.

Jeg forfølger at belyse nogen af Kalle Birck-Madsens tilgange til de unge, i forhold til eksklusionsproblematikken, og fremhæver her to konkrete eksempler fra Gaderummet. Derefter går jeg igen ind i Axel Honneths anerkendelsesbegreb, nu i forhold til privatsfæren, fordi denne skaber den emotionelle anerkendelse som gør subjektet i stand til at..."udtrykke sig og agte sig selv som én, der kan *participere i nære fællesskaber og samfundsmæssige forhold*."¹⁷ Her søger jeg at klarlægge om der mon kan være elementer af denne sfære i Kalle Birck-Madsens tilgang til de unge.

Tredje del af analysen vil via et professionsplan belyse og besvare problemformuleringens sidste del, nemlig..." *hvilke...pædagogiske dilemmaer opstår når jeg som socialarbejder møder de unge?*" De samfundsmæssige problematikker¹⁸ indgår kun implicit i denne del af analysen, da der markant er redegjort for dem i de to foregående analysedele.

Jeg lægger ud med en henvisning til Baumans livs/arbejdsetik fordi det læner sig op af den etiske refleksion, som jeg allerede i projektets indledning belyser som elementær for pædagogen at have med sig.

Herefter træder jeg ind i diskussionen om hvorvidt det egentlig *er* integration der skal til? Dette leder os, via Bent Madsen henover Niklas Luhmann¹⁹ og Preben Brandt²⁰, til en belysning af dilemmaet omkring de marginaliserede unge som ingen institutioner kan rumme – fordi de ikke defineres som relevante for modtagelse af den hjælp der tilbydes.

Dette er et omdrejningspunkt, som jeg forfølger ved at gå ind og se på hvad det er for en rolle der skabes mellem mig og den unge – mellem stat og borger. Her fremlægger jeg nogen af Kalle Birck-Madsens tanker omkring vigtigheden af at de unge i Gaderummet selv er med til at definere deres problemstilling – og ikke blot skal forfølge nogen, af andre definerede, retningslinier. Jeg fremdrager de udviklings og tilpasningskrav som institutionerne i dag skal leve op til – og jeg fremhæver her, i forholdt til definitionen af det gode

¹⁶ Cohen, Stanley, sociolog (f.1922)

¹⁷ Honneth, Axel (1990-2001) s. 15

¹⁸ Formuleringen lyder "...hvilke samfundsmæssige og pædagogiske dilemmaer..."

¹⁹ Luhmann, Niklas, Tysk sociolog (f.1927 d.1998)

²⁰ Brandt, Preben (f.1944)

liv, den Norske psykolog og forfatter Per Lorentzen²¹, der i en artikel fra fagbladet *Socialpædagogen*²² argumenterer for at sætte den pædagogiske profession i anden række, og i stedet for lægge fokus på det behov der udspiller sig for det enkelte menneske lige nu. Lorentzen er kendt for sit arbejde og vidensdeling omkring arbejdet med mennesker der er udviklingshæmmede. Jeg mener dog at hans pointe strækker sig langt udover dette faglige område da marginaliserede grupper generelt har behov for at blive mødt med særlig respekt og anerkendelse da dette ikke er dem tildelt grundet de samfundsproblematiske processer vi tidligere har fremlagt. Der trækkes endvidere i dette afsnit på værket *Tæt på relationen* – redigeret af Bent Madsen (2002) – for yderligere at belyse dilemmaet omkring hvorvidt vi skal fastholde de gængse udviklingsformer i det sociale arbejde.

Refleksion og begrundelse for teori og emnevalg

Med denne gennemgang af analysedelen blev også valget af de teoretiske begreber fremlagt. Disse teoretiske valg bunder i at jeg, før og igennem processen, har ladet mig lede af noget der vel nok kan kaldes en blanding af intuition, habitus og faglig begejstring. Ikke at gå imod dette har betydet at jeg har skullet jonglere med en hel del teoretiske tilgange – men mit udgangspunkt har været, at dette skulle være måden.

Dog ser jeg ikke at flere teoretikere nødvendigvis forpurrer forestillingen – jeg har ikke valgt en tilgang hvor jeg kunne holde den ene skrigende teoretiker op mod den anden, men i stedet ladet mig inspirere og lede af de veje der har blottet sig foran mig.

Der blev i Bent Madsens bog, *Socialpædagogik*, henvist til Stanley Cohen, Niklas Luhmann og Preben Brandt – her fandt jeg at der var fine ting i Cohens udviklingsperspektiv omkring den sociale kontrol, og Luhmann og Brandts definition på eksklusionsbegrebet gav også mening i forhold til emnevalg for projektet. Dog har jeg afstået fra at indgå nærmere bekendtskab med fx Cohen og Luhmann da projektets rum og tidsperspektiv ikke ville kunne bære disse dybe teoretikere. Der har jeg vægtet Axel Honneth og Zygmunt Bauman. I afsnittet, som følger efter dette, har jeg endvidere benyttet Nana Mik-Meyer²³ (2004) samt Søren Kristiansen²⁴ & Hanne Kathrine Krogstrup²⁵ (1999) for at begrunde mine empiriske valg

²¹ Lorentzen, Per, psykolog, (f.1954)

²² Socialpædagogen, artikel (2007)

²³ Mik-Meyer, Nanna, ph.d. i sociologi samt cand.anth. (f.1970)

²⁴ Kristiansen, Søren, cand.mag. i samf. + psyk. (f.1971)

²⁵ Krogstrup, Hanne Kathrine, cand.scient.adm. ph.d. og lektor i samfundsvidenskabelig metode og evaluering (f.1958)

Især Honneth har været en udfordring, men jeg fik skåret mig frem til en forståelse af hans teori om at erkende og anerkende, at være synlig og/eller usynlig. Jeg har fået god hjælp af et interview fra DR2 hvor Honneth spørges ind til hans bog *Kampen for anerkendelse*. Honneth er i flere henseender Jürgen Habermas' efterfølger, men efter moden overvejelse har jeg valgt ikke at inddrage Habermas yderligere end netop den notits at de har dette tilhørsforhold. Honneths rolle er i projektet ekspanderet i løbet af min arbejdsproces.

Bauman har ikke været utilgængelig på samme måde, men han har fordret en ret skarp afgrænsning. Allerførst var han slet ikke inde over, men så blev jeg inspireret, hos boghandleren, og stod pludselig med mere end én håndfuld af hans bøger i tasken på vej hjem. Da jeg havde læst hist og pist begyndte jeg at fornemme at hans meget kritiske syn, på fx det globaliserede samfund, var meget i tråd med mine egne tanker og oplevelser om samme. Bauman er en lyrisk teoretiker som jeg ikke er færdig med – jeg kan læse ham som jeg læser god skønlitteratur, og det er en gave. Hans rolle er gennemgående i projektet, især fordi hans tekster *taler* 'mit sprog'. Men han har forfattet meget. Jeg har hovedsagligt benyttet hans fremlæggelse af begrebet om tid og rum, samt begrebet om flydende modernitet/globaliseringen for at lægge en samfundsramme. En god hjælp til min spæde forståelse af Bauman fandt jeg i et interview med blandt andre Michael Hviid Jacobsen (dansk sociolog (f.1971)forfatter til flere bøger om (blandt andre) Bauman og hans teorier og forfatterskab) i forbindelse med at Bauman var i Aalborg under konferencen *Global Welfare* i 2006.

Ikke før mit interview (mere senere) med Kalle var jeg klar over at Bauman faktisk spiller en større rolle i Gaderummets historie end som så; en kvindelig filosof, Alina Djakowska, som er tilknyttet Gaderummet, kender Bauman og har endda sørget for at Bauman kom på besøg. Videre har hun i den sammenhæng arrangeret et foredrag af ham på et nærliggende medborgerhus. Mine overvejelser gik på om projektet ville fremstå lidt for farvet – om jeg med denne opgave 'bare' spiller advokat for et hjerte barn. Men Selvom jeg flere gange har tænkt dette, så vil ingen jo nogensinde kunne tage min baggrund fra mig. Alle har en baggrund, og en *bevæggrund*, for deres tilgang til alt hvad de støder ind i her i livet.

Jeg vil godt stå ved at have denne baggrund med mig, og at den også indgår som en del af mit faglige fundament. Jeg tror først at vores habitus giver benspænd hvis vi ikke er selvreflekterende, og jeg tror også at relationsarbejde (som alt arbejde med mennesker jo først og fremmest er) bunder i at vi som pædagoger som udgangspunkt selv er menneskelige. Hvis jeg skal medtage denne min menneskelighed i min faglighed, så bliver jeg nødt til at kunne

smelte de to dimensioner sammen. Ved at træde ind i de valgte teoretikere er jeg med til at forme min egen profession – fordi de er *mit* valg. Jeg kan godt stå inde for mit faglige blik fordi det er velfunderet og fordi jeg tør tage det op til overvejelse igen og igen.

Jeg har valgt en bred og generelt samfundskritisk linie – en linie der har fået lov at udvikle sig yderligere igennem min studietid. Trods den brede margen af teoretikere, og teoribegreber, så betyder det ikke at projektet ikke har måtte begrænse sig – jeg har såmænd været igennem de sædvanlige vanskelige amputeringer som ved tidligere projekter og opgaver, men denne gang tillod jeg mig at udfordre mig selv en smule mere. Det skal til tror jeg – fordrer læring.

Min tilgang har været at gå ind i teorien – først at blive fanget af noget genkendeligt, og så lade mig lede ind i det. Dette har betydet at jeg har holdt mig kontekstnært til min teori og det skaber gode nuancer, især når empirien trækkes ind over også. Jeg kan lide den fortrothed der ligger i at lade flere teoretikere underbygge det empiriske materiale – det giver, i hvert fald for skribenten, en del aha-oplevelser, som jeg dog også tror, og håber, vil opfattes og fungere som et *drive* for læseren.

Hermed slipper jeg begrundelsen for mine teoretiske valg – fremme venter gennemgang af det empiriske materiale:

Empirisk materiale og begrundelse herfor

Jeg har besøgt det socialpsykologiske fristed, Gaderummet, to gange. Under mit første besøg udspiller sig en dialog mellem en kvindelig beboer og mig selv²⁶. På baggrund af mine overvejelser omkring Gaderummet, som empirisk materiale, og som jeg senere i dette afsnit vil redegøre for, så vil jeg kategorisere denne dialog som deltagende observation²⁷.

- **Deltagende observation**

Denne deltagende observation på stedet skaber en anden form for frihed, end det bundne interview, fordi jeg, som Nana Mik-Meyer²⁸ i forhold til observationsarbejde også refererer til, sættes i en position hvor jeg er nødt til... ”at lytte til det, som verden fortæller os.”²⁹ Der er ikke en egentlig dagsorden for vores snak, selvom jeg selvfølgelig er mig bevidst

²⁶ Bilag 3

²⁷ Mik-Meyer, Nana (2005) s. 180

²⁸ Mik-Meyer, Nana, PhD i soc., cand.scient.anth. (1970-)

²⁹ Mik-Meyer, Nana (2004) s. 180

hvorfor jeg er tilstede, men vi er begge med til at bevæge samtalen i den retning den nu tager. Her må jeg indskyde at jeg var mere lyttende og spørgende, og at dette var en naturlig tilgang som jeg dog var mig bevidst mens vi talte. Faktisk oplevede jeg mig selv i en ny rolle – denne blanding af at kunne være personlig, men med et professionsrelateret islæt.

- **En fremmed**

Jeg har, som også nævnt i begrundelsen for mit teorivalg, gjort mig overvejelser omkring hvorvidt jeg på forhånd har været *for* involveret³⁰ i Gaderummet (da jeg kender stedets daglige leder, Kalle Birck-Madsen, personligt, og for godt 10 år siden gjorde brug af Rådgivningen som er et terapeutisk tilbud i Gaderummet) til overhovedet at bruge dette som empirisk materiale for et bachelorprojekt. Men jeg har aldrig før besøgt Gaderummet hvor det ligger i dag; jeg kender ikke konteksten, det geografiske område eller de unge på stedet. Faktisk følte jeg mig meget fremmed i mit første besøg, hvilket af Kristensen og Krogstrup (Kristensen og Krogstrup 1999) netop er en rolle der kan skabe balance i det faktum at man skaber empiri i et miljø man på forhånd er kendt med:

*”Den fremmede tilskrives en specifik form for interaktion, men også objektivitet, som har at gøre med distinktionen mellem nærhed og distance.”*³¹

Jeg er bekendt med miljøet. Jeg har været dér hvor de unge er nu. Jeg nærer en dyb respekt og inderlighed i forhold til de skæve miljøer hvilket implicit måske er den største bevæggrund for opgaven – men at udfolde den via mødet med de unge var ikke ligetil:

- **Tillid?**

Jeg var nervøs for mødet og gjorde mig mange tanker om hvorledes jeg kunne skabe tillid til de unge da jeg er mig helt bevidst at jeg på flere områder netop *har* fjernet mig fra deres kontekst. Så kom jeg dér og var både ikkeryger, ikkedrunker og normativ af helvedes til. Sådan ville de se mig, tænkte jeg. Mine tanker om hvorvidt der kunne opstå tillid i sådan en kontekst var helt på sin plads; jeg bliver nemlig selv observeret, erfarer jeg; næsten helt

³⁰ Kristiansen og Krogstrup (1999) s. 72

³¹ Kristensen og Krogstrup (1999) s. 73

hen mod slutningen af mit første besøg går det op for mig at de har været nervøse for hvem jeg var³² – men blot oplevelsen af dette er jo i sig selv interessant.

Situationen er mig sandsynligvis kun givet fordi jeg valgte *ikke* at annoncere den daglige leder, Kalle Birck-Madsen, om hvornår jeg kom den første dag. Dette lod mig stå uden den beskyttende fornemmelse det ellers ville have været at læne mig op af mit bekendtskab med Kalle; i stedet var jeg på dette mikroplan virkelig den fremmede der ikke lignede alle de andre mange unge der går igennem Gaderummet hver dag. Det lærte jeg noget af, og jeg må fx tage til efterretning at jeg en anden gang skal være meget mere tydelig i forhold til hvem jeg er, når jeg træder ind i sådan en kontekst, således at jeg ikke vækker unødigt bekymring, eller fordrer distance.

- **Interview**

Mit andet møde med Gaderummet var anderledes 'ordnet', dvs. jeg på forhånd havde aftalt et interview med Kalle Birck-Madsen. Han er dog ikke til stede da jeg kommer (tidligere end aftalt), men denne gang oplever de unge og jeg selv en genkendelse, og dermed føler jeg mig også lidt mere generelt inkluderet/anerkendt, og de er måske også lidt mere afslappede.

Interviewet giver mig mulighed for at nå ind til nogen af de områder som Kalle, som daglig leder, finder grundlæggende for arbejdet med de unge. Nana Mik Meyer (2004) skriver at..."forskeren får mulighed for at få indblik i, hvordan aktørerne beskriver forskellige praksisser."³³ Dette vil, sammen med tidligere nævnte deltagerobservationer - hvoraf interviewet med Kalle er det tydeligt bærende element da jeg må erkende at det ville have krævet flere observationer at trække kraftigere på disse - være en grundsten i det mikrosociologiske analysearbejde for dette projekt. Egenempiri er altså:

- Interview med Kalle Birck-Madsen (Bilag 1 (udskrevet interview))
- Deltagende observation (Bilag 2 (skitseret situation og fokuspunkter))

Udover ovenstående redegørelse for mit egenempiriske materiale, så har det - at jeg på forhånd har kendskab til en del af Gaderummets ideologi, og arbejde - og i forhold til mit bekendtskab samt personlige interesse i selve stedet og dets eksistens i et større normativt

³² Der har tidligere været folk fra kommunen som ikke har fremsagt deres ærinde

³³ Mik-Meyer, Nana (2004) s.181

samfundsmiljø - hjulpet mig fordi min tid har været knap. Det har betydet at jeg på forhånd havde en implementeret viden at trække på:

- **Andet metodisk materiale**

Metodologisk er jeg nok ikke traditionel – men trods at kritikken af visse af Erving Goffmans³⁴ metodologiske tilgange hvor han søgte at ...”*kombinere forskellige metoder i sine undersøgelser...*”³⁵ så finder jeg dette som en naturlig måde at gå til min opgave på. Dels fordi Gaderummet er meget i medierne (oplagt at referere til andres interview af fx daglige leder, samt artikler fx skrevet af de unge selv), men også fordi det giver en aktualitet at henvise til fx rapporter der berører minoritetsperspektiver. Her vil jeg liste noget af det empiri, uden for min egen indsamling, som jeg har brugt, og som i mere eller mindre grad vil fremtræde i opgaven:

- Telefonsamtaler med Kalle Birck-Madsen (Bilag 3)
- Avisartikler om Gaderummet
- Indsigt i brevvekslinger mellem kommune og Gaderummet
- Gaderummets egen rapport, *Projekt Indre lænke*³⁶
- Socialforskningsinstituttets rapport anbragte unge³⁷
- TABUKA³⁸

Med empirigennemgangen afrundes således første del af opgaven, og jeg vil nu åbne for teoriafsnittet som, sammen med afsnittet om Gaderummet, skal skabe en grundlæggende forståelse i forhold til analysedelens empiriske og teoretiske grundlag:

2. TEORIFORSTÅELSE

Denne teorigennemgang tjener til en forståelse for projektets mest grundlæggende teorivalg. Det er en gennemgang der er forholdsvis uden refleksiv indblanding da jeg oplever at det, trods den divergerende ordlyd, giver mig mere frihed i analysen hvis jeg sætter en klar ramme for teorien først. Altså en forholdsvis ren refereren til mine teoretikers begreber og

³⁴ Goffman, Erving, Canadisk sociolog og socialpsykolog (f.1922-d.1982)

³⁵ Kristiansen og Krogstrup (2005) s. 36

³⁶ <http://gaderummet.dk/a%20Dokumenter/2006-09-26%20Master%20Sygekasserne%20minus%20bilag.pdf>

³⁷ http://www.sfi.dk/graphics/SFI/Pdf/Rapporter/2007/0724_sammenbrud.pdf

³⁸ Egelund Nielsen, Henrik m.fl. (2002-2005)

ideologier: Her først Bauman og hans syn på samfundet i dag – derefter, via Stanley Cohen og Bent Madsen, en fremlæggelse af den sociale kontrol. Videre vil jeg fremlægge begrebet om social eksklusion indenfor en ramme der også er sat af Bent Madsen, Nicklas Luhman og Zygmunt Bauman. Til slut venter en kort gennemgang af Axel Honneths anerkendelsesprincip.

GLOBALISERING OG MOBILITET

Zygmunt Bauman, anerkendt sociolog og kritiker, med en fortid i det marxistiske Polen, men bosat i England siden 70'erne, har ramt mange kritikpunkter og dilemmaer i forhold til vor tids samfund. Her fokuseres på Baumans tilgang til begrebet om globalisering og mobilitet (og manglen af samme). Bauman betegner globaliseringen som en skæbne der ikke kan vendes³⁹ og som noget der overgår os alle. Dog er det ikke alle der har mulighed for selv at vælge sin vej i den tilsyneladende enorme tilgængelighed som nogen tillægger fænomenet. Således er mobiliteten ikke et frit valg for dem der står tilbage i den lokale kontekst, der før var et meningskabende rum, fordi det i sig selv ikke er meningskabende at være immobil i en verden i eksplosiv forandring⁴⁰ Dette sker, forklarer Bauman, fordi den globaliserede elite har sat sig på de offentligt tilgængelige rum i lokalsamfundene – dvs. hvis...”*elitens nye frihed føles som en berusende frihed, oplever resten deres territorialitet mindre som hjemmebane, men i stigende grad som indespærring – så meget mere ydmygende på grund af den påtrængende fri udsigt til de andres bevægelsesfrihed.*”⁴¹

Ligesom Baumans fremskrivelse af dilemmaet ved den hastige globalisering, så hæmmer også den sociale kontrols sanktionsformer samfundets udstødte:

SOCIAL KONTROL

Bent Madsen refererer til sociologen Stanley Cohen⁴² og hans trefasede beskrivelse af den sociale kontrols udvikling. Her springer vi direkte til 1960erne, den tredje fase, hvori der

³⁹ Bauman, Zygmunt (1998) s. 7

⁴⁰ Bauman, Zygmunt (1998) s. 8

⁴¹ Bauman, Zygmunt (1998) s. 29

⁴² Cohen, Stanley, sociolog (1922-)

blev gjort op med storinstitutionen. En periode som Cohen kalder en destruktureringsfase i det tendensen er, at sprede denne nye form for kontrol til hele samfundet; nemlig...”*en forestilling om, at afvigere i stedet skal integreres i det civile samfund, ved at overvågning, behandling og straf i videst muligt omfang finder sted i menneskers normale hverdagsliv.*”⁴³

Tanken er (re)integration således at mennesket vender tilbage til et normalt liv. Den sociale kontrol fungerer således nu, i resocialiseringens navn, nærmest alle steder fordi den forputer sig i et hav af alternative projekter og behandlingsformer.

Fx var og er aktiveringsloven en vel brugt sanktionsform over for mennesker man ville have tilbage i systemet; hvis ikke du dukker op, så tager vi dine penge - men det betyder også at unge der har udøvet en kriminel handling rent faktisk i stedet for fængsel kan henvises til en døgninstitution.

Tanken om disse sanktionsformer skulle altså minimere behovet for det tidligere (og sideløbende samt nuværende) retssystem og fængsler, men det ser tilsyneladende ud som om der er vækst inden for begge sanktionsformer (de bløde og de hårde).⁴⁴

I stedet for en inkludering i samfundet ser det altså ud som om disse sanktioner har den modsatte effekt, nemlig at det i stedet *ekskluderer* individet fra samfundet - herunder vil jeg gå dybere ind i eksklusionsbegrebet som er en bred størrelse:

SOCIAL EKSKLUSION

Jeg lægger mit fokus på de ekskluderende processer i samfundet. Det er muligt at slå ned på flere analyser af, og begreber for, hvordan eksklusion udmønter sig og på virker mennesket der er involveret. I virkeligheden har teorivalget i denne opgave en bred underlæggende og iboende ekskluderingssteori i sig; I Baumans fremlæggelse af konsekvenserne for *immobilitet* opstår i sig selv en eksklusion fordi nogen er frataget muligheden for at delta/bevæge sig og dermed reduceres til affald. Også Stanley Cohen belyser hvorledes den sociale kontrol lægger sig som en hinde over individet og via sanktioner fjerner individets selvbestemmelse fordi det ikke passer ind i normen.

⁴³ Madsen, Bent (2005) s. 137-138

⁴⁴ Madsen, Bent (2005) s. 138-139

Når det er sagt vil jeg alligevel forsøge at lave en ekstra afgrænset forståelse af eksklusionsbegrebet. Bent Madsen refererer til Niklas Luhmann der taler om social eksklusion og *inklusion*⁴⁵ og at det at være ekskluderet er lig med at være ikke-deltagende i visse sammenhænge. Det overgår os alle at være ekskluderede fra visse fællesskaber da vi begrænser os, mere eller mindre, i forhold til hvor vores værdier og interesser ligger, men når der i det sociale hjælpesystem opstår problemer med at inkludere nogen mennesker fordi...”*det opererer på baggrund af lovgivning og regler, der definerer hvilke særlige behov, der skal være opfyldt for, at der kan gives hjælp...*”⁴⁶ så opstår der helt anderledes ekskluderingsmekanismer der lægger grund for en meget bredere eksklusion end fravælgelsen af at gå til håndbold. Dette fordi, siger Bent Madsen, at der i forbindelse med fx uddannelse og arbejdsmarked er tilknyttet delsystemer som den enkelte derfor også udelukkes fra – og dette skaber en usynlighed fra systemets side som samtidig tingsliggør mennesket der nu slet ikke er en social deltager, men nærmere opløst som individ.⁴⁷

I Honneths anerkendelsesbegreb vil jeg dog dykke ned i andre end de retslige grunde til eksklusionen:

HONNETHS ANERKENDELSESBEGREB

Ud fra ideen om det gode liv skaber Honneth en form for sociologisk patologi. Dvs. at han opstiller nogen...”*fundamentale betingelser for menneskets selvrealisering.*”⁴⁸

Han mener at der til grund for et rimeligt liv må lægge nogen minimumsbetingelser. Han mener ikke (som Jürgen Habermas⁴⁹ - hvilken Honneth på flere områder efterfølger) at det *kun* er ad retslig vej at retfærdigheden skal findes.⁵⁰

Derimod mener han at der er 3 hovedområder til opnåelse af dette – det er disse han betoner med sine 3 anerkendelsessfærer der kort skitseret er:

1. Privatsfæren – familie, venskaber etc.
2. Den retslige sfære – at være lige medlem af samfundet
3. Den solidariske sfære– kulturelle, politiske, arbejdsmæssige anerkendelse

⁴⁵ Madsen, Bent (2005) s. 95

⁴⁶ Madsen, Bent (2005) s. 97

⁴⁷ Madsen, Bent (2005) s. 98

⁴⁸ Honneth, Axel (1998) s. 13

⁴⁹ Habermas, Jürgen, Tysk filosof og sociolog (1929-)

⁵⁰ Honneth, Axel (1998) s. 13-14

Honneth kalder disse for *retfærdighedens andet*⁵¹

Videre taler Honneth om forskellen mellem erkendelse og anerkende – at erkende et andet menneske er rent faktisk at 'øjne' dette menneske, altså en ren fysiologisk proces, hvorimod at anerkende handler om nogen meget dybere tiltag, nemlig anseelse⁵² – dvs. en form for respekt i forhold til det som den anden udøver eller er i en given kontekst.

Det er muligt at erkende et andet menneske uden at anerkende det – usynlighed selvom du 'øjner'.

Hermed afrundes anden del af projektet, men det netop gennemgåede teoretiske fundament vil igen finde sin plads i analysedelen hvor det vil blive bundet op på mit empiriske materiale som jeg har indhentet på, og via, det socialpsykologiske fristed, Gaderummet, hvis eksistens jeg i kommende afsnit vil belyse:

2. GADERUMMET

Jeg vil, i dette empiriske delelement af projektet, lægge ud med en gennemgang af Gaderummets funktioner hvor jeg kommer ind på brugerstyrelse og ledelse, samt et historisk oprids af stedets eksistensforløb. Derefter nærmer jeg mig ungegruppen; hvem er de, og hvor kommer de fra?

Til slut berører jeg den politiske situation som er højaktuel da stedet er frataget sin økonomiske støtte. Dette berøres også under belysningen af stedets historisk økonomiske situation, som i perioder har været af samme vanskelige karakter som nu – dog ikke med det politiske aspekt at ledelsen som sådan er 'afsat' og at stedet *rent juridisk* kan betegnes som fredeligt besat.⁵³ Døren er dog stadig åben 24 timer i døgnet - stedet fungerer fuldstændig som ellers, blot uden midler, og med Kalle Birck-Madsen som nærmest eneste medarbejder.

⁵¹ Honneth, Axel (1990-2001) s. 20

⁵² Honneth, Axel (1990-2001) s. 37

⁵³ <http://www.gaderummet.dk/>

FYSISKE RAMMER OG FUNKTIONER

I dag ligger Gaderummet på Rådmandsgade 60 på Nørrebro i København, men stedet har sin oprindelse på 5 sal i en baggård på indre Nørrebro. Stedet er opstået i 1996 og fremløftet af den kritiske psykologgruppe Regnbuen⁵⁴ som tidligere har haft til huse i fx Studenterhuset på Købmagergade i indre København. Heraf har Kalle Birck-Madsen, cand.psych., været en tydelig frontfigur og senere fungerende daglig leder af stedet, der i 2005 altså fik nye lokaler i Rådmandsgade. Kalle Birck-Madsen må betegnes som en ildsjæl – et menneske der *vil* noget med Gaderummet. At han har gået ulønnet, grundet den politiske situation (mere herom senere i afsnittet) vidner kraftigt om hans motivation og engagement. Det virker som om Kalle *er* Gaderummet.

En rundtur

Det første rum man træder ind i minder lidt om en netcafé; et aflangt rum hvor der er en hel del computere opsat. Videre til højre åbner et stort rum sig, med køkkenet nederst for enden. Forrest i rummet står flere computere, og nogen store bløde lænestole. Derefter et stort mødebord, som jeg genkender fra de tidligere lokaliteter, hvor der på væggen er en tavle som tydeligt bliver brugt – andre opslagstavler omkring vidner om at Gaderummet i lang tid har været ude i en politisk storm; der hænger mange avisartikler og debatindslag fra diverse medier (mere senere i afsnittet).

På mit første besøg lå dagens aviser endnu uberørte på bordet (morgen i Gaderummet) – sammen med dagbogen som stedet bruger hver dag, og til alle møder så alle kan følge med. Fra det åbne rum fører flere døre ud til en stor gård. Fra gården har man overblik over husets to længer. Man kan se alle vinduerne oppe på første sal – deroppe gemmer sig et utal af rum som er indrettet til forskellige formål, fx en lang gang til opbevaring af bøger og mapper; biblioteket, og også Kalles kontor hvori jeg interviewer ham ligger heroppe.

De fleste rum har flere funktioner – der er altid en sofa eller en madras at sove på (hvis ikke man sover i sovesalen som er nedenunder hvor der også er bad og toilet), men nogen af de store rum bruges også til møder. I en række af mindre rum er der trukket for og Kalle fortæller, at derinde er der lidt andre ordnede forhold, for her bor hovedsagligt dem der skal i skole eller på arbejde. Men det er også heroppe at husets servere findes – rummet emmer af så meget teknologi at det er tydeligt at der må være flere i huset med forstand på

⁵⁴ http://www.gaderummet.dk/historie_html/h_frameset.html

det. Den hovedansvarlige ligger netop på sofaen i det tilstødende rum – da vi skulle igennem gav han sig under soveposen, men Kalle talte dæmpet til ham og sagde han bare skulle blive liggende, hvilket fik fyren til at synke tilbage med en veltilpas lyd. Denne fyr er en af boerne – men huset tjener ikke blot som bolig:

3 hovedfunktioner

Huset har 3 hovedfunktioner og fungerer både som bosted, som værested og som rådgivning⁵⁵. Ifølge Gaderummets hjemmeside bor der lige nu ca. 30 unge fast i Gaderummet, og omkring 150 går igennem stedet på et døgn. Ca. 35-40 er tilknyttede rådgivningen i længelevende forløb.

Jeg vil senere i analysen yderligere tydeliggøre hvilke funktioner det er som de unge finder brugbare ved Gaderummet, og hvilke muligheder og begrænsninger der ligger i stedets funktioner. Dog må det her nævnes at Gaderummet fungerer ud fra en tanke om brugerstyring – hvilket jeg her kort vil eksemplificere:

Brugerstyring

Stedet er brugerstyret hvilket er kendetegnende ved at møderne - stabsmøde, husmøde og mandagsmøde⁵⁶ - holdes af og med de unge og medarbejderne. Et eksempel fra mit interview med Kalle Birck-Madsen viser tydeligt hvorledes ansvaret ligger hos de unge selv. Her om en ung kvindes start som boer i Gaderummet:

”...hun har været alle steder i København, alle herberger...kvindehjem...alle steder...smidt ud alle steder...hun har også været smidt ud herfra i starten fordi at dem der boede her ville ikke have hende...så accepterede de at hun fik et værelse ovre i tv-stuen...så byggede vi en seng derovre...og så endte det med at hun blev accepteret i bo-gruppen og blev tilbudt en plads nede i sovesalen...”⁵⁷

.De unge beslutter altså, og tager ansvar for, det sted de til daglig bruger - dem der møder op til møderne er beslutningstagere. Det betyder dog ikke at stedet 'bare kører af sig selv':

⁵⁵ Terapeutiske forløb

⁵⁶ <http://www.gaderummet.dk/>

⁵⁷ Interview, Bilag 1

Ledelse

I et interview i TV2-Lorry siger Kalle Birck-Madsen at stedet ikke kan køre... ”uden at der er nogen der stadigvæk har lidt ekstra ressourcer eller lidt overblik...”⁵⁸ og han forklarer hvorledes de unge, når de kommer til Gaderummet, ofte ikke kan meget andet end at forvente, at her bliver de nok også smidt ud, for... ”det har de prøvet stort set hele deres liv...”⁵⁹ Det Kalle Birck-Madsen især som leder kan give, siger han, er fx rådgivning. En rådgivning der... ”godt kan minde om psykologsamtaler til anden side – vi stiller så bare diagnosen til sidst...”⁶⁰ Med det henviser Kalle til en af ideologierne bag hans praksis (der udspringer af den kritiske psykologi⁶¹) hvor han ikke mener at han som professionel kan være den der trækker en diagnose frem – det han ved noget om er hvordan problemer opstår og hvordan de kan løses, men... ”i hvert enkelt tilfælde ved man jo ikke hvad det er for et problem – det ved den anden (den unge – red.)...”⁶²

Der er dog også andre funktioner i sådan et hus – især i forhold til de økonomiske rammer – som kræver en del opmærksomhed, og selvom denne opgave *hovedsagligt* skal handle om de unge og det samfund de er i, så må jeg alligevel her kort skitsere Gaderummets historie fra den økonomiske front også:

Økonomisk situation

Gaderummet overlevede sine første år på frivilligt arbejde, og søgning af midler gennem private fonde. I 2000 blev stedet tilkendt satspuljemidler⁶³ til og med 2001, altså en 2årig periode. Herefter var et langt slip med en minimumsøkonomisk situation hvorefter Gaderummet igen i maj 2005 tilkendes satspuljemidler.⁶⁴ Gaderummet er undervejs i forløbet også blevet selvejende institution⁶⁵ med en bestyrelse der senere skulle vise sig at have sine omkostninger for stedet (mere senere).

I forhold til ovenstående situation er det dermed klart at det kræver en del kræfter at forholde sig til, og indgå i, dialogen mellem kommunen og Gaderummet; stedet har igennem hele sin eksistens brugt mange kræfter på at søge midler og støtte hos både offentlige og

⁵⁸ Interview (TV2-Lorry)

⁵⁹ Interview (TV2-Lorry)

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Marxistisk psykologi udsprunget fra Berlinerskolen inspireret af 60ernes studenterbevægelser i Vest-Berlin. Beskæftiger sig med arbejdspsykologi, psykopatologi og menneskers livsvilkår i det borgerlige kapitalistiske samfund (psykologisk/pædagogisk ordbog 2003 – se også Marxistisk psykologi i samme værk).

⁶² Interview (TV2-Lorry)

⁶³ http://www.social.dk/projekt_stoette/satspuljen.html

⁶⁴ Bilag 3

⁶⁵ <http://pub.uvm.dk/1998/selvej/2.htm>

private instanser. Da stedet i perioder har været lavt bemidlet har dette også betydet at der ikke altid har været en bred personalegruppe at trække på – hvorfor en del af dette arbejde har ligget på de få, herunder stedets daglige ledelse. Dette har på det sidste haft konsekvenser i forholdet til de unge og den hånd stedet ønsker at række dem. Dette vender jeg tilbage til, men først skal jeg skitsere hvilke unge der egentlig kommer i Gaderummet:

DE UNGE

De unge der søger til Gaderummet kendetegner sig ved at have svære familiære baggrunde – de kommer fra svage familier⁶⁶, og mange har været i berøring med enten børnehjem, ungdomspensioner og psykiatriske tilbud - hvilket for mange har betydet at de har trukket sig helt ud af systemet, eller at de, i mødet med det, hele tiden oplever at der tages...”*meget lidt hensyntagen til personens (den unges –red.) egne forståelser af nutiden og ønsker for fremtiden.*”⁶⁷

De unge er (omtrent) i alderen 18-30 år⁶⁸, men i mit interview med Kalle Birck-Madsen fortæller han om en tre-fire unge under 18 år:

”*De får lov at være...og så finder de deres ting...en er startet i skole, og en søger lejlighed...det sker uproblematisk...hvorimod hvis man VIL have de skal gøre det, så skubber man dem ud – det er derfor de er havnet her.*”⁶⁹

I forhold til denne gruppe af helt unge fortæller Kalle videre i interviewet, at...”*på trods af at de har forældre der enten er på druk og altid har været det, eller på stoffer, så hverken ryger eller drikker de herinde (i Gaderummet – red.)...dem helt ned til 14-15-16 år...det chokerede mig på en positiv måde...for det er jo systemets frygt at sådan noget sker...*”⁷⁰

Det er altså ikke i sig selv ekskluderende for de her unge at indgå i fællesskabet med de andre unge der ryger hash og drikker øl, dog er der en bred tendens til at de unge er (mis)brugere – hovedsagligt af hash og alkohol, da hårde stoffer i Gaderummet ikke er

⁶⁶ Bilag 3

⁶⁷ Projekt indre lænke s.7-8

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Interview, Bilag 1

⁷⁰ Ibid

tilladt/ønsket - Gaderummet vil godt tilbyde sig som..."udtrapningssted, ikke som et opbevaringssted."⁷¹

Netop dette, at der ikke sanktioneres i forhold til om de unge ryger hash når de kommer til Gaderummet, har været kilde til en del kritik af ledelsesformen, men også andre grunde ligger bag denne kritik der har ført til hvordan situationen for Gaderummet ser ud i dag:

DEN POLITISKE SANKTION AF GADERUMMET

I dag fortsætter Kalle Birck-Madsen sit virke som daglig leder af Gaderummet, men han er faktisk afskediget og modtager ikke løn, ligesom Gaderummet ingen midler modtager til drift. Situationen er umulig at fremdrage i sin fulde længde, men kort skitseret, og juridisk set, er situationen den at Gaderummet beskyldes for ikke at ville samarbejde med behandlingspsykiatrien:

*"Gaderummet har...i et brev af 18. april 2007 til Socialforvaltningen som svar på Hvidovre Hospitals henvendelse om samarbejdsproblemer, rettet angreb mod overlæge Henrik Rindom. Dette bestyrker forvaltningen i, at Gaderummet med den nuværende ledelse ikke vil være i stand til at etablere et godt samarbejde med behandlingspsykiatrien..."*⁷²

Jeg må i samme åndedrag, som jeg refererer til ovenstående, henvise til problemet med Gaderummets bestyrelse hvilket jeg kort lagde op til i underafsnittet om den økonomiske situation:

Gaderummet har fra Statsadvokaturet netop modtaget en bekræftelse på stedets politianmeldelse af Laue Traberg Smidt. Traberg Smidt har været bestyrelsesmedlem i Gaderummets bestyrelse, og kort fortalt har han, efter Gaderummet fik øje for at han ikke spillede med åbne kort (og derfor blev ekskluderet som medlem), holdt møder med Københavns Kommune uden ledelsens vidende.

Det er efterhånden en tyk sag – en juridisk og ikke særlig pædagogisk anlagt sag - men ikke desto mindre er dette noget der berører de unge i huset så dybt at de selv deltager i debatten i medierne.⁷³

⁷¹ Projekt indre lænke s. 7

⁷² <http://www.gaderummet.dk/a/2007-07-24%20Klip%20fra%20side%202%20i%20beslutningsprotokollen%20.pdf>

⁷³ <http://jp.dk/arkiv/?id=1137443>

Samtidig er det så højaktuelt at jeg ikke kan glide hen over det – men det beviser måske også hvor svært det er for et meget kontroversielt sted (som Gaderummet, i forhold til andre tilbud i dag, uden tvivl er) at overleve. Hvor sårbart det er. Status er at Gaderummet kæmper videre og bruger mange ressourcer på at holde sig oven vande – faktisk så mange at Kalle Birck-Madsen har svært ved at gøre det arbejde han *egentlig* vil - nemlig at støtte de unge i deres situation lige nu og her:

”Det kan jeg ikke mere...nu må jeg simpelthen lade dem flyve...”⁷⁴

Hermed afrunder jeg dette, *hovedsagligt* faktuelle, afsnit om Gaderummet – et socialpsykologisk fristed for unge marginaliserede med brogede baggrunde. Et sted der kender sig ved at være åbent 24 timer i døgnet - et sted der er i strid modvind, men som fortsat holder snuden over vandet. Det er spørgsmålet om, hvad dette sted mon har af betydning for de unge, som jeg i den kommende analyse vil nærme mig, men jeg vil se det i en samfundsmæssig kontekst, og derfor tager jeg afsæt på makroplan:

4. ANALYSEAFSNIT

SAMFUNDET I DAG • GADERUMMETS UNGE OG SYSTEMET • DEN PÆDAGOGISKE PROFESSION

Hermed indleder jeg analysen for projektet hvori jeg, i forhold til Gaderummet og dets unge, vil belyse nogen af de samfundsmæssige forhold og dilemmaer (hvilket er et *delelement* i problemformuleringens sidste del⁷⁵) som jeg vurderer ligger til grund for udstødelsen af de unge, men også i forhold til Gaderummet der, som et rum i byens rum, fremstår som udstødt i forhold til dets kontroversielle styreform.

Jeg belyser, i første del af analysen, et makrosyn for at skabe en grundlæggende forståelse for den samfundsramme jeg har valgt at tegne dette projekt i. Dog kan jeg ikke, i belysningen af divergensen mellem Gaderummets styring, og andre systemer, undgå at berøre første del af problemformuleringen for projektet – nemlig hvilken rolle Gaderummet spiller i forhold til de unge der bruger stedet.

⁷⁴ Interview, Bilag 1

⁷⁵ De *sociologiske* dilemmaer

Denne del af problemfeltet belyses dog endnu nærmere i anden del hvor jeg vil trække ned på mikroniveau for at få et nært billede af de unge, og deres hverdag i Gaderummet, samt hvilke ideologier og løsningsmodeller Kalle Birck-Madsen som daglig leder mener der skal til for at støtte de unge.

I sidste del lander jeg hos mig selv; min pædagogiske rolle og hvordan jeg i praksis mon skal gribe alt dette an; hvad er det for dilemmaer, i den tegnede kontekst, som jeg udfordres med? Her fremdrager jeg sidste del af problemformuleringen – nemlig de dilemmaer der kan opstå i mødet med de unge.

Men altså først et mere overordnet samfundsblik på de ekskluderende mekanismer:

DET EKSKLUDERENDE SAMFUND. ANALYSEDEL 1

I denne del af analysen vil jeg, via sociologerne Zygmunt Bauman og Axel Honneth, se på nogen af de ekskluderende samfundsmæssige forhold som de udstødte unge indgår i – herunder, i forhold til de unge og Gaderummet som institution, belyse tabet af anerkendelse og rummeligt fællesskab når systemet går ind og definerer rettigheder og lovgivning på fx det sociale område.

Jeg starter med, meget kort, at skitsere Baumans definerings af vores globale samfund i dag:

Globalisering og mobilitet

Mens andre teoretikere begrebsdefinerer det moderne, eller postmoderne, samfund, så taler Bauman om *flydende modernitet*. Flydende fordi intet kan fastholdes. Vi er i et opløst samfund der er sat uden for tidligere tiders forståelse af tid og rum. Nu skal alt være bærbart, mobilt og tilgængeligt, og dermed muligt hastigt at flygte fra, på bekostning af det sociale netværk der nu er i opløsning, og som konsekvens deraf efterlader dem, der...”*fortsat klamrer sig til ting, der betragtes som attråværdige på grund af deres pålidelighed og solidaritet...*”⁷⁶ som tilbagestående eksistenser der går glip af alle de nye muligheder.⁷⁷

Rum og fællesskab

Men måske er det lige her at skævheden opstår – for den *solidaritet*, den ægte fællesskabsfølelse, som den flydende elite finder (eller mener at finde) i sin mobilitet, den efterlader

⁷⁶ Bauman, Zygmunt (2000) s. 23

⁷⁷ Bauman, Zygmunt (2000) s. 7-24

bag sig mennesker i rum som enten er overtaget af netop disse mobile, eller som forsøges at usynliggøres; rum der...”*skal beses, ikke betrædes...*”⁷⁸

Fællesskabsfølelsen bliver sammenlignelig med det blot at udøve samme aktivitet og udløser i forbrugsrummet en blåstempling som retfærdiggørelse af denne fælles mening, men lige meget hvor kollektive disse lokaliteter tager sig ud, så er der ikke meget kollektiv ånd over dem fordi de blot indeholder korte og overfladiske møder mellem dets aktører...”*og hverken længere eller mere dybtgående, end aktøren ønsker. Stedet er godt beskyttet mod dem, der sandsynligvis ville afvige fra denne regel – alle former for ubudne gæster, anmassende individer og lyselukkere, der ville bryde forbrugerens ophøjede isolation.*”⁷⁹

Mon ikke vi alle har prøvet det, at stå i sådan en kontekst og så kommer bumsen, tiggeren eller den unge punker og forstyrrer billedet? Jeg vil godt vende det billede på hovedet – for jeg oplever at dette rum, denne afgrænsede oplevelse af fællesskab og ekskluderende mekanisme, er meget mere forstyrrende for den udstødte end for forbrugeren. Hvor skal han dog gå hen? Nogen af de unge i Gaderummet havde netop intet sted at gå hen. De fandt, via ’mund til mund metoden’, vej til Gaderummet – en afgrænset lokalitet i lokaliteten selv, men hvor de oplever at kunne få lov at være dem de er – ikke som afvigere eller elefanter i et glasbur; ikke som tilskuere til de andres ’nok i sig selv følelse’. Her er der rum – rum til at afvige og til langsomt at kunne tage ansvar for sig selv.

Som jeg fik belyst i tidligere afsnit har mange af disse unge allerede været igennem mange andre instanser – Gaderummet er på en måde den allersidste løsning før gaden – der findes ikke dets lige andre steder i Nordeuropa andet end et sted i Vest-Berlin som hedder et løbevæk-hus. Kalle Birck-Madsen fortæller: ”*Vi har formået at få en åben dør på ydre Nørrebro til at fungere hele døgnet rundt uden nogen form for kontrol. Dem der bruger stedet er dem der ikke er plads til andre steder, smidt ud andre steder...*”⁸⁰

Gaderummet søger altså at bidrage som modstykke til den samfundstendens som lægger sig som en plasticfilm henover mennesket og det solidariske rum. Bauman ytrer at...”*fællesskabet er rensset for alt, hvad der kan give næring til en følelse af forskellighed...*”⁸¹ Han fremsiger videre, at følelsen af en fælles identitet (i det overfladiske forbrugssamfund) er en falsk erfaring, og selvom han ikke er kendt for at komme med løsningsmodeller, så får han, via den implicitte hentydning, og pessimisme over denne ten-

⁷⁸ Bauman, Zygmunt (2000) s.127

⁷⁹ Bauman, Zygmunt (2000) s.128

⁸⁰ Interview (TV2 Lorry)

⁸¹ Bauman, Zygmunt (2000) s.131

dens, i en parentes tydeliggjort modstykket til den *forskel* som han belyser at ideal-fællesskabet ikke tager hånd om, nemlig...”*en betydningsfuld forskel, en forskel, der nødvendiggør en konfrontation med og en anerkendelse af den andens anderledeshed samt forhandlinger og aftaler om en 'modus vivendi'*.”⁸²⁸³

Som netop nævnt er der altså, indbygget i behovet for et solidarisk og fællesskabsfremmende rum, et behov for anerkendelse af den udstødte unge. Hun kan ikke se sig selv hvis ikke hun spejles som den hun er. I det retslige perspektiv må vi forstå hvad den unge udstødte er oppe imod – hvorfor har flere af de unge i Gaderummet givet op overfor systemets tilbud?

Hvor dybt stikker denne udstødelse i rummet som vi netop har erkendt?

Anerkendelse og det retslige perspektiv

Følelsen af anerkendelse opstår blandt andet i spejlingen med den anden – således integrerer vi os⁸⁴. I det retslige perspektiv skabes anerkendelsen i forhold til de rettigheder der stilles os mennesker – rettigheder der skal sikre os ligestilling mellem mennesker.

Det kan være svært at øjne anerkendelsen i det samfund jeg netop har skitseret – der er ikke meget rum til den dér, men vi ved da at enhver er dækket ind under de universelle rettigheder, og af en sociallovgivning⁸⁵ der taler en del om at skulle inkludere de marginaliserede i samfundet. Rettigheder og lovgivninger der skal sikre os lige ret og muligheder. Men hvad når vores system forvrænger disse rettigheder til egen fordel?

En af de rettigheder der har været meget i mediernes søgelys, og som vi igen ser fremhævet i den (i skreven stund) forestående valgkamp, er ytringsfriheden. Hele krisen omkring muhammedtegningerne bliver endnu engang trukket frem via det yderligste højreparti vi i Danmark har, da de i kampens hede ser en pointe i at slå på dette rettighedsprincip – som netop bliver mere princip end rettighed. For står ytringsfriheden over hensynet til minoriteten? Honneth siger at...”*vi er nødt til at indse, at majoritetskulturer, selv når ytringsfriheden er involveret, ikke bør gøre brug af disse meget vigtige og uafviselige krav om ytrings-*

⁸² Modus Vivendi = måde at leve sammen på (<http://www.fredsakademiet.dk/ORDBOG/mord/m74.htm>)

⁸³ Bauman, Zygmunt (2000) s.131

⁸⁴ Interview Honneth (DR2)

⁸⁵ http://www.social.dk/ministeriets_omraader/boern_unge_og_familie/Lige_muligheder_2007.html

frihed i alle tilfælde.”⁸⁶ I stedet bør vi, siger han, *beskytte* minoriteten fordi den netop er i mindretal.

Her kan jeg drage en parallel til Gaderummets unge, eller til Gaderummet som institution – for står fx systemets definition af på hvilken måde der skal skabes institutioner for unge udstødte over dette faktum, at Gaderummet faktisk går ind og gør en bedre forskel? Det Kalle Birck-Madsens erfaring at 4 ud af 5 unge kommer videre med et godt og selvdefineret mål for livet⁸⁷. Han har en hel del erfaring at læne sig op ad da stedet i sig selv jo ikke er en årsunge, men over dette står kritikken af Gaderummet fordi der på stedet tillades hash, stoffer (ikke defineret i spørgsmålet fra interviewer) og alkohol. Kalles modsvar til dette er at...”*vi smider bare ikke folk ud fordi de tumler ind af døren, slås ind af døren, ryger ind af døren...vi har et rum, så at sige, ud til gaden hvor det er helt åbent, alle kan se det, hvor alle kan være, lige meget hvordan man er – resten af Gaderummet er mere ordnet så man kan arbejde og bo og sån...det rum som vi har ud til gaden, som er helt enestående, det har alle institutioner, men de har det nede bagi, og så betyder det jo rent faktisk, at når man skjuler det beskidte, det problematiske, så betyder det rent faktisk at så kommer der junk...vi gemmer det (andre stimulanser –red.)bare ikke af vejen...det kan man åbenbart ikke tåle i dag hvor ting skal være så pæne...*”⁸⁸

Det som Kalle Birck-Madsen fremhæver er den overflade som også Bauman var inde på – altså usynliggørelsen af problemerne. Et fravalg af andre metoder end de af systemet velkendte, og en fraværende anerkendelse i forhold til det individ der kæmper med livet og som, hvis vi skulle holde os til den fremlagte socialpolitik og definition af samme, ville betyde at disse unge ikke kunne lukkes ind nogen steder før de havde fundet en skraldespand at smide deres afvigelse, deres misbrug, deres anderledeshed, i.

Dette tab af anerkendelse, og denne *regulerende kontrol*⁸⁹, skaber en bred ekskluderingsmekanisme fordi den, som Bauman jo også siger, tilbagesætter mennesket som fremmed i sin egen lokalitet, *fordi* overherredømmet vil have kontrol, vil være...”*modstandsdygtig over for alle 'græsrods'-fortolkningsinitiativer, som endnu kunne gennemtrænge fragmen-*

⁸⁶ Interview Honneth (DR2)

⁸⁷ Interview, Bilag 1

⁸⁸ Interview (TV2 Lorry)

⁸⁹ Bauman, Zygmunt (1998) s. 35

ter af rummet med betydninger, som var ukendte og uforståelige for de siddende magthavere, og dermed gøre sådanne områder uimodtagelige for kontrol ovenfra.”⁹⁰

Ovenstående vidner om en stor eksistentiel fare for Gaderummet som socialpsykologisk fristed, og for den enkelte unge der søger hertil i ønsket om at indgå i et fællesskab der kan give andet og mere med på vejen end den konstante følelse af at være et element der står i vejen for de andres fremdrift

I næste del af analysen vil jeg træde endnu tættere ind på livet af de unge og hvorledes Gaderummet søger at støtte dem:

GADERUMMETS UNGE. ANALYSEDEL 2

I denne del af analysen vil jeg forfølge at belyse første del af problemformuleringen, nemlig hvilken rolle Gaderummet spiller i forhold til de unge der bruger stedet. Allerefter vil jeg trække nogen af de sanktionsformer frem som jeg kan se virke på mikroplan, og som de unge til hverdag bliver nødt til at forholde sig til:

Sanktioner som social kontrol

Jeg vil indledningsvis skitsere hvorledes systemets måde at opretholde en social orden har udviklet sig fra 60erne og frem til i dag. Den sociale kontrols formål er netop opretholdelse af en bestemt (normal) orden; at kontrollere adfærd der virker... ”*afvigende, problematisk, bekymrende, truende, besværligt eller på anden måde uønsket.*”⁹¹

Sociologen Stanley Cohen (1922-) skitserer i tredje fase, af den sociale kontrols udviklingshistorie,⁹² at der i 60’erne formuleredes en kontrolpolitik som lagde sig bredt hen over samfundet (destruktureringsfasen), hvor ideologien var at fjerne hårde sanktionsformer, som fx fængsel, til fordel for mere bløde former hvor integrationen af afvigeren i samfundet i stedet var det bærende element. En integration der har til formål at normalisere via helt andre sanktionsformer som vi i dag kender fra fx aktiveringsprojekter, jobprøvningsperioder, eller total fjernelse af kontanthjælp m.v. hvis ikke der takkes ja til et af nævnte ’tilbud’.

⁹⁰ Ibid

⁹¹ Madsen, Bent (2005) s.136

⁹² Ibid

Selvom det meget nemt kan diskuteres hvorvidt straf (fx fængsel - den hårde sanktionsform) er en særlig hensigtsmæssig sanktionering i forhold til et marginaliseret menneske, så ser det alligevel ud til, trods at de bløde sanktionsformer skulle have dæmmet op for dette, at der sker en... ”*uhæmmet ekspansion i den sociale kontrols former, idet alternative projekter og foranstaltninger på ingen måde ser ud til at erstatte frihedsstraffe, hvis antal også forøges.*”⁹³

Cohen fremhæver også hermed, at grænsen mellem det private og det offentlige rum er blevet mere flydende, fordi der, med de nye sanktionsformer, breder sig et finmasket net til alle hjørner af samfundet – det er ikke længere en synlig instans der udøver den sociale kontrol, men bunder i stedet i en stadig intensiverende overvågning af samfundet⁹⁴ udøvet af både institutioner og private.

Plads til skævhed?

I forhold til den samfundsramme jeg netop har sat er der en tydelig forskel på de inkluderede og ekskluderede hvilket tegner et socialt integrationsproblem.

Kalle Birck-Madsen mener at... ”*der er slet ikke plads mere – det er som om man er begyndt at lukke en klode ned...*”⁹⁵

Under mit interview kigger Kalle ud af vinduet og peger på en fyr nede i gården: ”*Han snakkede sort ind til for 2 år siden – han var altid på stoffer...*” og videre... ”*...nu er han en kæmpe ressource – han har lavet sin egen arbejdsplads (Gaderummet-red.), han får ikke penge for det...eller...han får så lomme penge...han har arbejdet sig op til at komme på lomme penge...han har fået et liv kan man sige...det er bare endnu for tidligt for ham at skulle ud og ha et enkelt job i en sammenhæng...det er han ikke socialt stærk nok til endnu...*”⁹⁶

I interviewet taler vi endvidere om hvorledes de unge tidligere er blevet mødt af systemet – Kalle har oplevet mange unge og børn som er flygtet fra systemet fordi de har oplevet ikke at blive taget seriøst, og han undrer sig over hvorfor det er sådan at... ”*...hvis ikke de vil dén ene vej (systemets-red.)...så kan man ikke hjælpe dem...*”⁹⁷ Kalle henviser konkret til to piger som lige nu bor i Gaderummet ,og hvor systemet igennem længere tid har brugt mange ressourcer på at fastholde dem på den skole hvor de før gik - men nu er status ænd-

⁹³ Madsen, Bent (2005) s.139

⁹⁴ Ibid

⁹⁵ Interview, Bilag 1

⁹⁶ Interview, Bilag 1

⁹⁷ Ibid

ret -...”de får lov at være...og så finder de deres ting...en er startet i skole, og en søger lejlighed...det sker uproblematisk...hvorimod hvis man vil have de skal gøre det, så skubber man dem ud - det er derfor de er havnet her.”⁹⁸

Nogen kommer også fordi de ikke kan holde ud at sidde derhjemme og glo ind i væggen.

Da jeg fortæller om en ung kvinde, som jeg tidligere var i dialog med, fortæller Kalle at hun ikke kunne holde ud at være i sin lejlighed, hvilket er et mønster der gentager sig for flere af de unge⁹⁹ Kvinden fortæller mig at hun synes det kan være hårdt at være i Gaderummet fordi 'man er på arbejde oppe i hovedet i hele tiden'.¹⁰⁰

Jeg taler i mit interview med Kalle om det dilemma der ligger deri, og han forklarer at det er fordi Gaderummet er et totalmiljø...”...sådan en 24timers ramme, kan man sige, alle problemerne er, måske ikke ens egne, men alle problemer er af betydning for en og man er nødt til at forholde sig til problemerne, lige fra hundelortene dernede (i gården –red.) til at man slås og til økonomien, ikk, man er ansvarlig på alle niveauer, eller med til at træffe beslutninger på alle niveauer (ex. via brugerstyring – red.).”¹⁰¹

Den unge kvinde fortæller mig også at hun på et tidspunkt gik på et kursus som hun selv havde valgt – så kunne hun, fortæller hun, fastholde at komme op, komme af sted, lade være at drikke for meget etc. Men hun skulle brænde for det.¹⁰²

At blive set lige nu

I afsnittet om Gaderummet belyste jeg de unges svære baggrund; unge som enten ikke er blevet taget sig af hjemme, eller som er endt som kastebolde i systemet, og som nu enten er opgivet, eller selv har givet op. I afsnittet lige før var tydelige eksempler på hvordan Gaderummet, for den unge, giver rum til at afprøve nogen situationer, som endnu er for svære at gå ind i under de normative rammer. Det er ikke fordi Gaderummet *sidestiller* sig med samfundet på den anden side af døren (nok nærmere som en del af), men det er som om at de familiære forhold, som de unge ikke har oplevet på nært hold, hjemme hos mor eller far, eller på institutionen, her erstattes af en ramme som giver de unge en fornemmelse af at kunne finde dem selv igen. Jeg tænker den familiære ramme som en der fordrer at barnet/den unge kan træder ud i livet med en grundlæggende følelse af at være 'god nok' som det er – altså en anerkendelse der fordrer barnet til at ville mere af livet. Dette er *ikke* en

⁹⁸ Ibid

⁹⁹ Interview (TV2-Lorry)

¹⁰⁰ Bilag 2

¹⁰¹ Interview, Bilag 1

¹⁰² Bilag 2

psykologisk bundet opgave hvorfor jeg ikke her kan redegøre for kompleksiteten i det at erstatte grundlæggende og eksistentielle udviklingstrin der er gået tabt i barndommen – men jeg kan via Honneth se på nogen af de ting som udspiller sig mellem forældre og børn og relatere dem til det møde der foregår mellem Gaderummet og dets brugere.

Anerkendelse i den nære relation

Den grundlæggende del af Honneths anerkendelsesbegreb ligger i privatsfæren. Honneth mener, at den kærlighed der ligger bag relationen, i fx et forældre/barn forhold, er... ”*en forudsætning for at træde ud i en konfliktfyldt verden...*”¹⁰³. Denne relation har betydning for barnets selvtillid og de udgør... ”*symmetriske relationer, hvor subjektet kan etablere en fortrolighed med sine ressourcer, indstillinger og værdier og se dem modtaget og anerkendt.*”¹⁰⁴ Honneths teori er at der skal være balance imellem de tre sfærer; privatsfæren (nævnt her), den retslige sfære (nævnt i første del af analysen) og den solidariske sfære. Når vi ser på hvorledes de unge både familiært og retsligt ikke anerkendes, så må det vurderes at det kun kan have en positiv effekt at gå fra et rum hvor man er nærmest totalt ikke-ankendt (der kan selvfølgelig være solidaritetsfremmende anerkendelsesaspekter i livet på gaden) til et rum hvor man får lov at træde ind, også selvom man ikke overholder de, af systemet, fastlagte rammer.

Jeg talte med Kalle om anerkendelsesperspektiverne, og han fortæller at han oplever, at... ”*hvis ikke man får en grad af anerkendelse, så er det jo det samme som at man ikke bliver set...som lille...og så kan man ikke få øje på sig selv.*”¹⁰⁵ Jeg spørger om det gør noget ved identiteten, og han svarer: ”*Ja, man kan ikke få øje på sit eget rum...det er meget tydeligt at...altså de unge der også roder og larmer og ikke kan rydde op – de kan ikke få øje på hvad det er for et liv de lever fordi de aldrig nogensinde har fået respons på det liv de lever – de er alene med det...og de klarer sig selv...selv finde deres rutiner...selv børste tænder, selv tage tøj på, selv flytte rundt på deres værelse...og de har gjort det alene og fået et overfladisk blik fra nogen andre på dem...*”¹⁰⁶

¹⁰³ Honneth, Axel (1990-2001) s.15

¹⁰⁴ Ibid

¹⁰⁵ Interview, Bilag 1

¹⁰⁶ Ibid

Optimerer livet i Gaderummet så at kunne finde sig en plads i det samfund der drøner forbi uden for stedets vinduer? Jeg vil i sidste del af analysen komme nærmere ind på om dette kan være et mål i sig selv (at integrere sig i samfundet):

DET PÆDAGOGISKE PROFESSIONSMÅL. ANALYSEDEL 3

Hvilke pædagogiske dilemmaer opstår når jeg som socialarbejder møder de unge? I denne sidste del af analysen vil jeg belyse den problemstilling der opstår når jeg som pædagog, eller socialarbejder generelt, møder unge med samme problemstilling som vi har set belyst omkring de unge i Gaderummet. Jeg lægger ud med en grundlæggende tilgang til arbejdet, det etiske fundament, som jeg indledningsvist i projektet også refererer til som en grundsten i alt arbejde med andre mennesker. Derefter vil jeg fremskrive de dilemmaer der dels kan opstå når de unge mødes af socialarbejderen (herunder implicit det system hun arbejder under), dels hvordan de mødes af Gaderummet. I dette nærmer jeg mig dilemmaet omkring definitionen af det gode/rimelige liv.

Et etisk fundament

Jeg har altid haft fokus på hvorledes jeg selv gik til arbejdet – dvs. at min etiske refleksion (altså min refleksion over min moral/min handlen) altid har fulgt mig. Her skal ikke fremlægges det historiske perspektiv i etikens udvikling – i stedet vil jeg forholde mig til Bauman og hans fremstilling af hvorvidt vi benytter arbejdetik, eller livsetik. Bauman refererer til Cornelius Castoriadis¹⁰⁷ som påpeger at den vestlige verdens krise satte ind da den... ”hold op med at sætte spørgsmålstejn ved sig selv.”¹⁰⁸ Dette er en etisk ramme sat i makroperspektiv, men den stikker hele vejen ned til pædagogens, eller socialarbejderens, arbejdsfelt på mikroplan. At vi ikke sætter spørgsmålstejn på højere plan kan give pædagogen en tendens til at fastholde sin definition af hvordan vi fx bedst hjælper mennesker til at integrere sig – ja selve tanken om at integrere sig er jo udsprunget af en definering af hvordan det gode liv bedst ser ud. Måske er integration slet ikke det der skal til?

Igennem Bent Madsen og hans bog, *Socialpædagogik*, henviser han til sociologen, Niklas Luhmann, hvis pointe kortfattet er, at det sociale mikrosystem, den enkelte institution,

¹⁰⁷ Græsk/Fransk filosof, psykoanalytiker m.m. (1922-1997)

¹⁰⁸ Bauman, Zygmunt (1997) s.142

selv...”definerer... de personer, der er relevante for systemet.”¹⁰⁹ Bent Madsen påpeger at denne ekskluderingsmekanisme skaber en kritisk situation for dem der...”ikke defineres som relevante personer for noget hjælpesystem overhovedet.”¹¹⁰ Han refererer videre til Preben Brandt der betegner de unge som kastebolde i et system der ikke kan rumme det trængende menneskes kompleksitet.¹¹¹

Definitionen af udviklingsorienteret målsætning

”Man er således at opfatte som en social skyldner, som står i gæld til det samfundsmæssige fællesskab, indtil man har ydet sin del af inklusionsarbejdet.”¹¹²

I de institutionsrammer vi kender i dag er metoder til at ville hjælpe mennesker videre i livet, ofte bundet op på handleplansarbejde hvor den enkelte indgår som aktiv rolle, med ansvar for sin egen udvikling. Som jeg tidligere belyste er også den ansvarlige forholder sig til et fællesskab, og til sig selv, en ting som Gaderummet fremmer med *sin* styringsform, men forskellen på Gaderummet og den normative institution, er, at disse institutioner, og deres handleplansarbejde, skaber en form for...”*bindende relationer mellem borger og stat.*”¹¹³ Det sker fordi disse...”*kontraktlignende forpligtelser består i at skulle bidrage med samarbejde, problemerkendelse, ændringsparathed og ansvar for egen situation...*”¹¹⁴ Altså et asymmetrisk forhold mellem pædagogen og mennesket der har brug for hjælp. Det vil sige, at fordi vi ved at institutionerne i dag skal leve op til en række af lovgivninger vil der altid være en, mere eller mindre bred, margen i mødet mellem den der yder en professionel indsats og det menneske der skal støttes – men spørgsmålet er hvor bred den margen kan tillade sig at være?

Kalle Birck-Madsen taler om pædagogisk bestræbelse og beskriver den som en pædagogisk pegefinger¹¹⁵ - en form for opdragende og belærende tilgang til mennesket over foran sig. Kalle Birck-Madsen mener ikke at denne model kan være et redskab i forhold til de

¹⁰⁹ Madsen, Bent (2005) s.96

¹¹⁰ Ibid

¹¹¹ Madsen, Bent (2005) s.96-97

¹¹² Madsen, Bent (2005) s.110

¹¹³ Madsen, Bent (2005) s.109

¹¹⁴ Ibid

¹¹⁵ Interview (TV2-Lorry)

marginaliserede unge i Gaderummet fordi...”*de har jo så været igennem de der bestræbelser...ikke blot fra pædagogerne, men kommer jo fra forældre og samfundet...skolen...*”¹¹⁶

Kalle henviser til at disse marginaliserede unge har brug for selv at være med til at definere deres problemstilling¹¹⁷ - hvis man på forhånd går ind og definerer, eller diagnosticerer, den unges problemfelt, og dermed lægger en dagsorden for den unges udvikling, så har man skabt en herre/knægt-tankegang¹¹⁸ - altså en indordningsituation.

Og arbejdsfeltet i socialpædagogikken *er* styret af udviklings og tilpasningskrav med et målorienteret fokus med vægt på hvordan den enkelte kan nå til et liv inden for de gængse rammer.¹¹⁹

Udviklingsarbejdet i det sociale felt bygger på en forandring mod det bedre og mod øget selvstændighed¹²⁰, men er det en tanke vi kan fastholde i det foranderlige samfund?

I tråd med den globaliserende samfundstendens, som jeg tidligere redegjorde for, så ser vi et samfund hvor alt hele tiden erstattes af noget nyere og mere smart – og mere videnskabeliggjort. Teorier og tendenser erstatter hinanden med en sådan fart at det kan være umuligt at skille dem ad. Et paradigmeskift kaldes det af nogen – men der er ikke nogen sandhed for om vi skal kalde det et moderne, postmoderne, eller måske et ikke-samfund? Alt forandres og vi sætter selv etiketter på. Vi skal helst være i stand til at navigere i denne hæsblæsende allestedsnærværelse, men er det rimeligt at mene at alle kan det. At alle skal stræbe efter det *normative* gode liv?

Et godt liv?

Fra *Tæt på relationen*¹²¹:

*”Problemet med denne udviklingstænkning er, at med de nye og skærpede krav til individet bliver det ikke muligt at integrere og tilpasse alle.”*¹²²

Men måske er det heller ikke lig med et godt liv, at have et liv som alle de andre? Altså et liv der passer til det samfund der glider forbi uden foran Gaderummets vinduer? Måske er

¹¹⁶ Interview, Bilag 1

¹¹⁷ Ibid

¹¹⁸ Ibid

¹¹⁹ Madsen, Bent (red.) (2002) s.389

¹²⁰ Madsen, Bent (red.) (2002) s.390

¹²¹ Madsen, Bent (red.) (2002)

¹²² Madsen, Bent (red.) (2002) s.393

det meget vigtigere at blive støttet i at få gang i at betale sine DSB-bøder, eller få søgt om hjælp til at få lavet sine tænder? Måske er de grundlæggende værdier ikke ens for os alle – således er det jo for nogen ikke af den helt store betydning om der er blått eller hvidt på toilettet, og andre kan måske slet ikke forestille sig den eksistenskrise der ligger i ikke at have til dagen og vejen. Den norske psykolog, Per Lorentzen¹²³, nævner i *Socialpædagogen*¹²⁴ at man til tider må sætte pædagogikken i anden række. Han nævner det i forhold til mennesker med udviklingshæmmede funktioner –men hans pointer er for mig evigtgyldige i forhold til at 'arbejde' med mennesker der i forhold til det normative samfundet er marginaliserede. Jeg har selv arbejdet med mennesker med fysisk/psykisk handicaps – den etik, den refleksion, der ligger i dét arbejde kan nemt relateres til det at stå over for et ungt menneske der på en måde også er hæmmet i sin tilgang til verden udenom sig. Jeg tror ikke altid årsagen for hæmningen er så vigtigt – nej, måske er hæmningen slet ikke interessant, men at *se*, at kunne nærlæse, og at kunne lytte til, hvad den andens behov er, det er vel den støtte der fordrer at den anden også føler mening i mødet med *mig*. At jeg ikke blot har mine professionelle mål for øje, men *virkelig* vil at den anden kan nå sig selv – via mig.

Det skaber et dybtgående dilemma hvis jeg som pædagog træder ind i de unges liv med en løsningsmodel der er orienteret imod en forandringsproces som de unge ikke selv er med til at definere. Den pædagog, eller socialarbejder, der ikke holder sig dette for øje vil opleve den unge smutte mellem hænderne på hende.

Med denne dilemmaprægede sidste del af analysen venter kun en kortfattet konklusion som afrunding på dette projekt der har været en lærerig udfordring:

¹²³ Lorentzen, Per (1954-)

¹²⁴ Socialpædagogen (2007) Artikel: *At mødes er at leve*

5. KONKLUSION

Fakta er at vores globaliserede samfund skaber en social eksklusion - mennesker der ikke er inkluderede/integrerede - og at det er disse mennesker som jeg, som pædagog, ofte skal kunne indgå i et møde med. Dette skaber en række af dilemmaer og problemfelter i det pædagogiske arbejde:

De unge i Gaderummet vælger ikke kategorisk selv at være udenfor. De lever ofte i subkulturer, ja, og nogen skaber også en konstant modkultur, fordi det bliver deres eneste identitetsskabende proces, men jeg må konkludere at de i bund og grund er havnet der hvor de er, udenfor systemets rammer, fordi de vurderes ikke at kunne rummes nogen steder *indenfor* dem.

Jeg er overbevist om at der er unge mennesker som kommer igennem systemets normative institutionelle tilbud, og ud på den anden side med et værdifyldt og meningsfuldt liv – men der *er* unge der ikke passer ind i de rammer, og ud af det dilemmaperspektiv kan jeg, som pædagog, eller som menneske der arbejder med mennesker, aldrig ende med en vurdering af at disse unge *ikke* også skal have muligheden for at træde i karakter i deres liv.

Det er dér Gaderummet spiller en væsentlig rolle – for der ser man det menneske, der træder ind af døren, som et menneske der er på vej til at folde sig ud – ikke som et menneske der skal omdefineres.

Gaderummet sætter en solidarisk ramme som fordrer de unge til at tage stilling til sig selv og andre – dette er et unikum fordi ingen andre formår at gøre det samme.

Jeg vurderer at stedets øje for at anerkende de unge skaber en symmetrisk relation mellem stedets medarbejdere, herunder især Kalle Birck-Madsen som primus motor, og de unge, hvilket yderligere giver grobund for at skabe sig et meningsfyldt liv.

”Pædagogikken – det pædagogiske sigte – må ikke være bærende i ’det gode liv’. Fokus skal være på det hverdagsetiske: Har du brug for hjælp, så får du den...”¹²⁵

At jeg som socialarbejder til tider ikke kan skabe denne nærhed i relationen bunder i jeg skal tage en professionel mine på mig, som ikke matcher det liv som de unge lever.

¹²⁵ Ibid

Efter mit nærmere studie af hvorledes de unge reagerer på det sanktionerende system – det system der vil at den unge skal tilegne sig et normativt liv – må jeg konkludere, at et møde der er præget af sanktionsformer blot fordrer at jeg skubber de unge endnu længere ned i rendestenen.

Sammenfatningen af konklusionen er at der er for få tilbud i det sociale system. Selvom Gaderummet *er* et tilbud, så konkluderer jeg, ud fra den givne samfundsramme, og de opstillede dilemmaer, at der er brug for mange flere 'Gaderum'. Der mangler et bredere udvalg af tilbud – og en større almen anerkendelse af de dilemmaer der ligger i mødet med de unge. Der er brug for en fornyet tankegang som kan åbne det pædagogiske felt således at der sprænges nogen rammer, og dermed formes et bredere, og mere mangfoldigt, rum til skabelse af et liv der giver mening for de unge selv.

6. LITTERATUR

VÆRKER

Bauman, Zygmunt (1997): *Arbejde, forbrugerisme og de nye fattige*, 1.udgave, 2.oplag, Hans Reitzels Forlag

Bauman, Zygmunt (1998): *Globalisering*, 1.udgave, 4.oplag, Hans Reitzels Forlag

Bauman, Zygmunt (2000): *Flydende modernitet*, 1.bogklubudgave, 1.oplag

Madsen, Bent (red.) (2002): *Tæt på relationen*, 1.udgave, 3.oplag, Nordisk Forlag A/S

Egelund Nielsen, Henrik (red.) (2002-2005): *TABUKA*, 1.udgave, 1.oplag, Forlaget Børn og Unge / Pædagogisk Centrum og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt

Gyldendal (2003): *Psykologisk/pædagogisk ordbog*, 14. udgave, Gyldendal

Hviid Jacobsen, Michael (2006): *Baumans mosaik*, Syddansk Universitetsforlag

Honneth, Axel (1990-2001): *Behovet for anerkendelse*, 1.udgave, 2.oplag, Hans Reitzels Forlag

Kristiansen, Søren & Krogstrup, Katrine (1999): *Deltagende observation*, 1.udgave, 2.oplag, Hans Reitzels Forlag

Madsen, Bent (2005): *Socialpædagogik*, 1.udgave, 3.oplag, Hans Reitzels Forlag

Mik-Meyer, Nana (2004): *Dømt til personlig udvikling*, Hans Reitzels Forlag

ARTIKLER

Socialpædagogen 21/2007 ”At mødes er at leve”

WEB: NYHEDSMEDIER, FORUMS, RAPPORTER M.M.

For div. artikler fra jp.dk, brevvekslinger, info om **Gaderummet** m.m.m.:

<http://www.gaderummet.dk/>

Projekt indre lænke: <http://gaderummet.dk/a%20Dokumenter/2006-09-26%20Master%20Sygekasserne%20minus%20bilag.pdf>

SFI-rapport: *Sammenbrud i anbringelser af unge:* <http://www.sfi.dk/sw52740.asp>

Interview med Axel Honneth:

<http://www.dr.dk/DR2/2sektion/2006/03/02120628.htm>

Kritik og håb, interview med bl.a. Michael Hviid Jacobsen:

<http://www.dr.dk/P1/Eksistens/Udsendelser/2006/04/20122747.htm>

Interview med Kalle Birck-Madsen (TV2-Lorry):

<http://www.tv2lorry.dk/moduler/nyheder/showregvideo.asp?dato=14-08-2007&cID=5&vId=378465>